

Dychová hudba vo Vajnoroch, známa pod svojským terajším názvom Vajnorák, patrí medzi najstaršie a najvýznamnejšie inštrumentálne skupiny, ktorá interpretuje svojskú ľudovú hudbu. Jej založenie spadá do roku 1866 a jej prvým kapelníkom bol Václav Kubišta, narodený v roku 1836 v Slavhosticiach okr. Jičín v Čechách. Na Slovensko prišiel po skončení štúdia na "vandrovku" za chlebom. Spočiatku sa usadil v susednej Rači ako učiteľ a organista kde sa aj oženil. Keď sa uvoľnilo začiatkom roku 1866 miesto učiteľa a organistu vo Vajnoroch aj s bytom, Kubišta neváhal a aj s rodinou sa prestúhoval na toto nové pôsobisko, kde ku svojim dohodnutým pracovným funkciám prijal ešte aj prácu "notáriusa", z ktorej mal však viac trampôt než oschu.

prvý kapelník
Václav Kubišta

x

Václav Kubišta po usadení sa v obci skúmal ako český muzikant, či by sa nedala v obci založiť aj dychová hudba. Svoj zrak najprv upriamil na členov jestvujúcej huslovej muziky so snahou s ich orientáciou na osvojenie si hry na dychové nástroje. Spočiatku sa zámer daril, ale po čase sa zistilo, že je to pre nich náročnejšie muzikantské remeslo a tak nezbývalo iné, aby sa nastávajúci kapelník dychovky obzrel do radov svojich žiakov. Za týmto účelom si vybral viac 10-12 ročných žiakov, ktorých začal najprv učiť na husle, kde si osvojili aj teóriu hudby a až potom s nimi prikročil k nácviku na dychové nástroje. Týmto jeho priam historickým krokom sa začala tradícia prijímania k vyučovanie mladej dychovej hudby a v ďalších generáciách, lebo aj jeho žiaci, neskôrši kapelníci si počinali podobne.

založenie dychovej hudby

x

So založením mladej dychovej hudby sa hned aj vyskytli prvé problémy, nebolo dostatok dychových nástrojov, lebo pôvodné boli značne opotrebované. Potom nebolo ani dostatok notového materiálu /stari

prvé problémy
dychovej hudby

muzikanti hrali poväčšine naspamäť, tiež nebolo miesta na nácvik hudby. No začali sa psovovať s problémami, ktoré naostatok aj vyriešili. Niektoré staršie mästroje stačili "zreparovať", čo majetnejší otec kúpil synovi sám nástroj, aj mládež pomohla pri tzv. mládeneckých zábavách, kde odvádzala časť finančných príjmov muzikantom z týchto zábav. Obec na dokúpenie zbývajúcich hodubných nástrojov povolila v mieste zberku medzi obyvateľstvom. Notový materiál opisoval, alebo vlastnými skladbami dopĺňoval sám kapelník Kubišta ktorému bolo aj povolené v jednej triede v škole nacvičovať mladých hudobníkov. Naostatok sami hudobníci v rámci svojpomoci si prerobili u kováčskeho majstra "šmikňu" na malú skúšobnú miestnosť.

x

Mladí hudobníci sa činili lebo už o krátky čas vyhľadávali nielen na cirkevných slávnostach, ale aj na miestnych tanecných zábavách, ktoré sa konali pri tradičnom príjímaní do "stavu mládeneckého", v izbách bohatších gazaov kde sa objavovali súči mládenci na ženenie, alebo dcéry na vydaj. Neskôr si tieto zábavy v letných mesiacoch preniesli aj na verejné priestranstvá, alebo pred hostinec "U Stachu".

vyhľadávanie
na slávnos-
tiac a zábavách

x

Takto vyhľadávala prvá dychovka vo Vajnoroch stále odliv mladých hudobníkov lepšie a lepšie, získavala čoraz väčšiu popularitu nie len doma, ale aj na blízkom okoli. Ba začínajú škúlit po niektorých mladých hudobníkoch aj kapelníci od vojenských hudieb. Prví rukujú k týmto hudbám z kolektívu mladých vajnorčanov Jozef Zeman, Michal Takáč a Michal Slezák s ktorými sa počítalo, že po príchode z vojny budú platnými posilami v hudbe, ale bol to neskôr právý opak...

x

Žiaľ, v tom kapelník Václav Kubíšta násle
9. septembra 1886 zomiera, z večera do rána, tíško
a nenápadne. Bol to strata pre obyvateľov veľká,
avšak pre vyjnoriských muzikantov e to krutejšia.

smrť prvého
kapelníka
Václava Ku-
bištu

Tento nezabudnuteľný priekopník dychovej hudby vo
Vajnoroch vyučil za ľahkých podmienok veľmi dobrý
17 členný kolektív a sám s nimi hral takmer pl-
ných dvadsať rokov, ktorý bol v tomto obsadení:

kapelník-	Václav Kubíšta, zároveň krídlovák
krídlovky-	Martin Krištofič r. 1845, Štefan Krištofič r. 1846, Jozef Zeman r. 1861
klarinety-	Tomáš Grebeči r. 1849, Ján Belaj r. 1869, Filip Benčič /predtým šutkár/
basovky-	Pavol Takáč r. 1853, Martin Gažo r. 1858, Filip Adamovič r. 1850, Ján Matula r. 1872
trúbky-	Martin Vlček r. 1872, Martin Nádašdy r. 1868, Jozef Turenič r. 1871
b a s y -	Ján Benčič r. 1872, František Zeman r. 1850
bubon-	František Zeman ml. r. 1856

Týmto sa skončilo obdobie kapelníka Václava Kubíštu
ktorý si ešte pred smrťou, ktorú akosi cítil, prial aby
jeho nástupca bol niekto z radov jeho odchovancov a
priberal na oživenie hudby ďalších mladých hudobníkov.

x

Tak sa stáva, že novým kapelníkom je ustanovený
jeho odchovanc Martin Krištofič, pod ktorého
vedením dychovej hudby spadá obdobie rokov od
1886 až do roku 1908. Tento nový kapelník preberá dy-
chovku už bez niektorých starších hudobníkov, ktorí
odšli z rôznych príčin a tak sa postupne z ich rado-
v vytratili Filip Benčič, Pavol Takáč /venoval sa
vajnoriskému kostolu ako organista/, Filip Adamovič,
Martin Gažo, Martin Vlček, František Zeman st., a ml.

druhý kapelník
Martin Krišto-
fič

Nový kapelník vychádzajúc z tradičie prvého,
doplňuje stav výučbou z radov školskej mládeže s
týmito učnami:

prijímanie mla-
dých hudobníkov

Benčič Ján r.1872,Benčič Michal r.1855,Benčič Štefan r.1881,Belej Štefan r.1880,Brúder Matej r.1892,
Brúder Tomáš r.1870,Darovec Ján r.1892,Fekete Ján r.1872,Fekete Ján r.1874,Krištofič Jozef r.1868,
Krištofič Matej r.1873,Krištofič Štefan r.1879,
Krištofič Štefan r.1880,Slezák Ján r.1857,Slezák Michal r.1867,Stacho Ján r.1873,Orth František r.1868,Takáč Jozef r.1886,Vitáloš Štefan r.1872.
Zo starých hudobníkov z predchádzajúcej kapely zostali aktívni ešte Štefan Krištofič,Tomáš Grebeči Ján Belej,Ján Matula,Martin Nádaždy a Jozef Zeman.

x

I tento kolektív rôzneho vekového zatriedenia vyhľadávanie ka-
naráža na počiatočné nedostatky svojich predchodcov, pely
bolo sa treba boroti doplnením notového materiálu,zhá-
ňaním ďalších hudobných nástrojov- kde im zase pomohla
náhoda.Dychovka totiž keď získala na svojej popularite
a hrávala už aj v Bratislave ča to v hostinci u "Graj-
cara",kde sa o.i.schádzala aj drobná chudoba,pracujúci
proletariát a slovenská intelegrencia,medzi pravidel-
nými návštěvníkmi býval vždy aj opravár a majiteľ ob-
chodu s hudobnými nástrojmi istý S i n c á k ,ktorý získanie zdroju
si veľmi oblúbil vajnorskú dychovku.Výsledkom jeho
obdivu bola dohoda,že takmer zadarmo začal opravovať
ošúchané dychové nástroje a na dôvažok za lacné peniaze
im odpredal aj nové.

Hudba v tom čase vyhľadávala nielen doma,u Grajcara,
ale aj na takmer všetkých svaubných veseliach v meste,
na tradičných silvestrovských zábavách,fašiangových
veselicach,hodovej zábave na Petra a Pavla a kataríns-
kej zábave.Občania nielen doma,ale aj na okoli ju mali
redi.

x

Prišiel však rok 1895,kedy sa vrátili z vojny čle-
novia dychovky Michal Slezák a Jozef Zeman,cítili sa
všestrne lepší,ved hrali u vojenských hudieb a zrazu
zabudli,že za svoje prvé vedomosti môžu ďakovať domácej

dychovke a začali v nej naráz robiť rozbroje. Toto dychovka
navyše využil ich bývalý veliteľ istý rotný Pád v "truc"
od vojenskej hudby a utvoril vo Vajnoroch tzv. truc
muziku s honosným názvom "Kron Prinz Rudolf". Do tej-
to dychovky sa sice prihlásili i ďalší a to Pavol
Takáč /organista/, Ján Belaj, Tomáš Grebočí, Štefan Ta-
káč, Martin Hádušdy, František Zeman, Jozef Zeman a Mi-
chal Slezák.

Táto dychovka i napriek svojmu názvu sa dlho fúzia dychoviek
neudržala, lebo sa priečila vajnorskému cíteniu už vo Vajnoroch
svojim názvom a potom aj prichádzalo stále k po-
tyčkám medzi členmi starej dychovky a "novej", k čomu
sa neradi prizerali občania z Vajnor. Predsa neskor-
šie i tu zvíťazil zdravý rozum muzikantov. Rotný Páv
"kapelník" vidiac, že nenachádza pochopenie ani vo
vedení obča, ba práve naopak, odtiahol sa do úzadia
a tak po dvojročnom odlučení oboch dychoviek pri-
chádza k fúzii v jednu pod starým názvom "vajnorská
dychová hudba".

x

Pod vplyvom článkov o družstevníctve na Slo-
vensku v Lichardovom "Obzore" táto myšlienka počí-
ňa kličiť aj v myšlienkach vajnorčanov o možnosti
uvedenia družstva aj v ich obci. Dal knej podnet
Ambro P i e t o r , r. 1843, slovenský politik, re-
daktor Národných novín, ďalej tajomník Živeny a pub-
licista, ktorý cez Pavla Feketeho, vajnorského rich-
tára zakladá v roku 1871 v obci spolok "Vzájomnú
pokladnicu", alebo Pomocnicu o počte 105 prihláse-
ných členov. Richtár súm ako vinohradník prispievá
aj ako dopisovateľ do slovenských časopisov.

Myšlienka založenia tejto Pomocnice sa dobre
ujala, z radov členov ich príspevkami sa vytvoril
rezervný fond do ktorého každý člen po žatve daro-
val "štvrtku" obilia a po vinoobrani "fertál" vína.

žiať, pre zlé administratívne vedenie, keď neboli dostatočne zabezpečované požičky, dlhobné úpisy nepodpisované a aj iné nedostatky, toto družstvo po krátkom čase vo Vajnoroch zaniká /49/.

X

Do tretice je zapísaný ešte jeden z veľkých požiarov v obci a to zo dňa 15. augusta 1872, ktorý vypukol po 8 rannej hodine medzi stohami Štefana Hubáčka a Jozefa Vitáloša. Tak ako aj predtým boli následkom požiaru veľké škody u všetkých gazdov na blízkom okolí, najmä na hospodárskych budovách. Príčina požiaru aj keď nebola známa, predsa v rodinnej kronike Feketeovcov sa spomína, že to bola iste iskra z fajky a odvtedy majú tvrdiť starí vajnorčania, že "...fajka pochádza z diabolskej vymoženosťi...". A od tej doby majú údajne aj vajnorské ženy najviacej spadnuté na mužov fajčiarov...!

tretí veľký
požiar v
obci

X

Ešte jeden z ďalších vzácnych dokumentov z rodinnej kroniky richtára Pavla Feketeho, ktorý sa nachádza u jeho potomkov, je vedenie účtovnickej knihy o výdaji finančných prostriedkov z obecnej "kase", ktorú viedol pokladník obce Martin F e k e t e ; r. 1838 za obdobie rokov 1874 až po rok 1879, keď potom náhle zomrel ako 41 ročný.

výdavky z
obecnej
"kase"

Uvediem aspoň časť výdavkov ako vzorové vedenie jeho účtovníctva výťahom niektorých položiek z roku 1874, lebo iste mnohých bude zaujímať na čo sa obecná rada zameriavala v platení nákladov obce. V jednotlivých položkách je deň výdaja, účel platby, ktorý je zaznamenaný vo forintách a zlatkách:

4.9.	Chodil Richtař spenezi do kasi	1,31
10.9.	Chodil Richtař Panu Gervaimu na prahu skrz horné placení	1,31
14.9.	Chodil Rechtor Panu advokatovi skrz Panu Notarusa Rolu a plat	1,31

14.9.	Kupilo sa wapno na skolu	4,75
26.9.	Kupilo sa Deski na skolu	13,49
26.9.	Chodil Richtař Dopresspurku deski kupit	1,31
26.9.	Chodil Richtař pri inžilira	1,31
3.10.	Chodil Richtař kupit Risanagle do skoli	1,31
2.10.	Kupili sa resnagle	2,80
	kupilo sa wapno	5,-
	kupila sa Ščetka do skoli	0,65
	kupili sa klince do skoli	0,10
5.10.	Dalosa Jozef Bagonovi od stolicov we skole	5,-
7.10.	Kupilo sa 500 cihel do skoli	6,25
13.10.	Chodil Richtař Panu skrz horné placeni	1,35
3.11.	Prijal som na plat	61,50
4.11.	Chodil Richtař Dopresspurku Wonen hi- bunku	1,31
19.11.	Chdil Richtař skrz horné P.Fiskalovi	1,31
19.11.	Kupil sa Česak a kartač pri biku	0,70
27.11.	Dalosa Notarusovi Pro-- komoru	0,50
28.11.	Kupili sa pera i Skatulka	1,25
17.11.	Dalosa sklanarovi od oken na Skole	5,95
27.11.	Dalosa murarovi od skoli podla kvi- tancije	37,80
15.12.	Dalosa kominarovi	9,30
8.12.	chodil Richtař Lorenz Nadaždi, Ján Zeman, Marcin Hlavati, Ján Leska: P:W: Služnemu skrz Pana Notarusa Rolu Forman	4,64
19.12.	Dalosa kovačovi od Roboti	3,50
	dalosa kovačovi od kramli na skolu	0,30
24.12.	Chodil Richtař spenezi do kasi	1,38
	kupil sa papir	1,-
28.12.	Dalosa i chudobnemu čo isel naželevnicu	1,20
29.12.	Dalosa Marcin Feketimu u kostelního P: Farara	40,-
29.12.	Dalosa na Margitu Dolnu Nowember De- cember	8,-
31.12.	Dalosa Kubistovi Plat na 1874	269,-
31.12.	Dalosa Kubistovi na dreva na skolu jako kurení	45,-
	Dalosa Kubistovi na Swate Omse Swa- teho Floriana a Swatej Ani	1,80

26.12. Dalosa Jozef Bednarovi kovaroví za robotu 1,80
dalosa Gazovey čo skolu umyvala 3 dni 1,20

30.12. Dalosa 5 Prisažním 25,-
dalosa 2 Hadnacom 12,-
dalosa 2 Peregom 10,-

31.12. Dalosa Jan Kristofičovi za natahovani
hodin a na Olej na hodini 13,-

Takto vzorne viedol výdavky z obecnej "kase"
tento účtovník rok čo rok až do jeho náhlej smrti /50/.

x

V rokoch 1880 až 1890 vycíňala v obci ďalšia "cholera" v
zákerná choroba o ktorej nevedel nik jej pôvod a poci a zria-
ani určiť jej diagnózu jej liečenia. Podľa výpisov
z matriky úmrtia pri príčine smrti sa spomína ná-
zov tejto choroby "phtysis", podľa ktorého názvu sa
jednalo aspoň podľa mienky predstavenstva obce, že
ide o "choleru". Na túto záhadnú chorobu zomrelo za
toto dôsastročné obdobie vyše 75 obyvateľov, z toho
len detí 39 vo veku do 10 rokov. Všetci boli pocho-
vaní na tzv. cholerskom cintoríne v Uhliškách.

x

Dňom 1.januárom 1886 bol zriadený v Bratislave
"Kultúrno-inžiniersky úrad v Bratislave" /pozsonyi
magyar királyi kultúrnieknoči kovatal/, úrau ktorý
sa týkal bezprostredne aj Vajnor. Jeho územná pôsob-
nosť sa vstahovala na vtedajšiu Bratislavskú župu i
ďalšie dve župy. Podľa vodného zákona kultúrno- inži-
nierskej siete tento úrad vykonával funkciu odborného
experta vo vodohospodárskych záležitostach, zúčast-
ňoval sa na miestnych rokovanií o vodných dielsach a po-
čiatočných stavebných prác. Do tejto kompetencie sa
postupne dostali aj rokovania v záležitostach melio-
račných úverov, opatrenia proti podrývaniu brehov, hra-
denia bystrín a vyhotovovanie projektových vodných diel
v okolí /51/.

x

Obyvateľia Vajnor, poučení predchádzajúcimi
či už malými, alebo veľkými požiamami v obci ktoré
narobili veľké škody či už na súkromnom, alebo ve-
rejnom majetku, s radostou privítali zakladanie založenie
Dobrovolných hasičských zborov, ktoré sa započali
utvárať najprv na Záhorí a keďže našli živnú pôdu
i na blízkom okoli, aj v samotnej obci vo Vajnoroch
v roku 1890 si zakladajú tento spolok. A že to brali
väzne, dosvedčuje tá skutočnosť, že sa postavila do
čela tohto spolku skupina vážených občanov aj z
bohatších vrstiev a práve tátó pridala väznosť
tomuto novozaloženému spolku, ktorý začína hneď činnosť.

Tak sa stáva, že jeho prvým predsedom nie je nik iný ako sám richtár obce, veľmi dobrý organizátor a agi-
tátor tejto myšlienky Štefan Pilný, r. 1848.
Prvým veliteľom je menovaný Štefan Zeman, r.
1851, pokladníkom Jozef Krištofič, r. 1868,
strojníkom Michal Bednář, r. 1856 a nepostrá-
datelný trubač - "hornist" Matej Antalík, r.
1874 /52/.

x

Začínali skromnou výzbrojou, keď im obec spo-
čiatku mohla zo skromných finančných prostriedkov účasť občanov
zakúpiť len jednu ručnú strieckačku. Pri samotných
požiaroch však pomáhali veľno všetci obyvateľia
obce bez rozdielu veku a pohlavia. Každý jeden po
ohlásení požiaru miestnym trubačom prišiel k ozna-
menému miestu ohniska a vzal si náradie aké mal poruke,
vidly, vedro, lopatu a aktívne sa zapojil do hasenia
požiaru. Neskoršie vedenie obce zakúpilo ďalšiu výz-
broj a výstroj, do spolku sa hlásili ďalší členo-
via, zlepšila sa aj organizácia v stanovách tohto
spolku, ktorým sa podriaďovali takmer všetci oby-
vatelia Vajnor. Napr. majitelom konských záprahov sa
na týždeň vyvesila z uličnej fronty na dom tabuľka
z označením "Povinnosť záprahu", čo rešpektovali títo
majitelia koní počas ohláseného požiaru a hlásili sa

na hasenie po-
žiarov v obci

ako prví na odvoz striečky z hasičského depa k miestu požiaru.

Takto postupne spoločnými silami v rámci pravidelného výcviku členstva, disciplíny obyvateľstva a samotnou prevenciou bolo v budúcnosti zachránené mnoho spoločných hodnôt na majetku.

Je zaujímavé, že prvý rok svojho založenia ich zastihla veľká živelná pohromu, keď sa vylial v tom čase Malý Dunaj zo svojho koryta / uvádza to aj vo svojej knihe Anton Václavík/ smerom do chotára obce dvomi prúdmi a zaplavil polia Hadové, Fafrúny, Šajbu, Silnicové a pod Silnicou /terajšie letisko Ivánka/. Dôkazom tejto záplavy ešte pred nedávnom v týchto oblastiach bolo vo všetkých menovaných poliach vidno priehlbiny a preliačiny ktoré označovali toku vody počas tejto povodne.

x

Vo Vajnoroch sa v roku 1895 prevádzza renovácia kostola sv. Ladislava s tým, že tento kostol oproti pôvodnému stavu z roku 1771 bol zväčšený prístavbou novej lode a tak už podľa tohto stavebného stavu je takto zachytený v súpise Pamiatok na Slovensku:

renovácia kostola v obci

súpis Pamiatok vo Vajnoroch

- jednoloďový priestor s polygálne uzavretou svätyňou a vežou vstavanou do hlavnej fasády na osi kostola. Svätyňa zaklenutá dvomi polami križovej rohovej klenby so strednými svorníkmi, dosahujúce na oválne skrátené prípory konzolového typu. Loď zaklenutá siedmymi polami pruskej klenby s medzi-klenbovými pásmi, dosedajúcimi na vstavané pilierky s rímsovými hlavicami.

Exteriér kostola je členený lizénovým rámom. **exteriér kostola**
Veža je ihlanová bez krytiny a má v hladkých plochách trupu strielne.

Vnútorné zariadenie kostola je pseudorománskeho z konca 19. storočia. Hlavný oltár je trojdielný s nikami v ktorých sú sochy: v strede socha sv. Ladislava uhorského, na ľavej strane socha sv. Jána Nepomuckého a na pravej strane socha sv. Alžbety bratislavskej. Na ľavom bočnom oltári obraz Nanebevzatia Panny Márie, na pravom bočnom oltári obraz sv. Rodiny Nazaretskej. V strede kostolnej lode oproti hlavnému vchodu oltár Božského srdca.

Kalichy: z 19. storočia, striebro, zdobený rytým kvetov a listom, neorokok z roku 1858, pozlátené striebro zdobenej tepaným dekorom listovca a v kartušiach so symbolmi umučenia.

Monštrancie: prvá luisézna z konca 18. storočia, pozlátená strebrom, zdobená tepaným dekorom kvetov rokaja, ďalej festónmi a akantom, neorok., taktiež znázormňujú symboly umučenia.

K a p l n k y : sv. Jána Nepomuka, barokový sloh **iné pamiatky** postavený v polovici 18. storočia. Je to malý jednoduchový interiér v stromi klenbami a ikonami. Oltár je vybavený v rámci menzy s barokom a obrazom svätca. Ďalej sa nachádza v obci kaplnka sv. Urbana patróna vinohradníkov, dnes už obstavená novými domami na Rybničnej ulici, podobne ako kaplnka sv. Vendelína, patróna stád, taktiež v Uhliškách obstavená domami.

S o c h a : sv. Floriána v prostred obce je klasicistického typu a je postavená v roku 1832 /53/.

x

Vráťme sa však aj k domom a bývaniu obyvateľov v obci, lebo práve v tomto storočí prichádza aj zlom k výstavbe nových domov, ich prerábanie a prispôsobovanie sa modernejším potrebám miestneho vinohradnícko-rolníckeho ľudu. Preto sa pozrieme, ako vyzeral takýto ľudové staviteľstvo koncom storočia

typický vajnorský dom, ktoré ešte donedávna boli zachovalé na Novej ulici, ako aj na terajšej Šolnickej /Hlavnej/ ulici.

Ľudový vajnorský dom bol pôvodne trojpriestorový, skladajúci sa z obytnej izby, sieni a komory. Cez sieň "síň" vchádzalo sa do domu z dvora. V nej bolo tzv. "otvorené ohnisko" na ktorom sa varilo. Dym odchádzal otvorom cez strechu. Nad ohniskom v otvorenom komíne sa údievalo mäso. Vedľa ohniska "na mysníku" a po stenách bol povešaný kuchynský riad a pred ohniškom rajnice a iný riad, hlinený alebo liatinový.

V "síni" bývala ešte "žigla", t.j. malovaná truhlica s príručnými zásobami potravín. Po stenách bývali rozvešané misy, lyžičník, valec a pod. V druhej polovici 19. storočia sa otvorené ohniská zdrušili a "síň" sa prestavala na otvorenú obytnú kuchyňu so stávaným sporákom.

Zo sieni sa vchádzalo jedným smerom do izby a opačným smerom do komory, kde predtým boli poukladané zásoby potravín, ale aj skrine s odevnými súčiastkami. Pri prestavbe "síne" na obytnú kuchyňu začíinali úpravami komôr na obytné izby. Takto komora pri prestavbe dostala označenie ako "zádná izba", kde ženaté deti, tzv. mladí bývali, kým v prednej izbe bývali mladší súrodenci s rodičmi.

V prednej izbe, ktorá mávala okná obrátené do ulice, prvé čo padlo do očí, bol tzv. gazdovský stôl, malovaný rohovými lavicami a nad ním po oboch stranach "kútnej" steny malované obrázky na skle a malované džbánky pod drevenou povalou na tzv. nosnej hrade. Na drevenej hrade bývalo rezbárskou technikou vyznačené aj meno pôvodného staviteľa /majiteľa/ domu aj s rokom kedy bol dom postavený.

Stôl býval prikrytý obrusom konopného plátна vyšívaným, alebo vytkavaným. Na obruse bývalo vyšité meno gazdinnej, ktorá si to prostredníctvom výbavy

priniesla od rodičov do domácnosti.

Po celej bočnej stene boli postavencé posteľe, vybavenie izby takisto maľované a niekde zdobené aj kvietkami, alebo "héle" - vyznačeným rukom zhotovenia. Postele bývali vysoko postlané perinami v pestrých kvietkovanych obliečkach, nazývali ich "hélami". V jednom rohu izby vedľa posteľe bývala kolíška pre menších, pre deti od jedného do dvoch rokov.

Obyčajne pod obytnou časťou domu sa nachádzali pivnice a pre-pivnice a lisovňa /prešovňa/ s lisom-prešom na hroz- šovne no ako aj ďalšími pivničnými nádobami a potrebami. Pivnica bývala zvyčajne pod izbou, lisovňa pod "sí-ňou" a komorou. Tento typ pivních nachádzame však len vo vyloženej vinohradnickej rodine. Pokial to bol ich vtedajším zamestnaním, bývala prešovňa a pivnica na uskladnenie vína v dvornej časti domu.

Domy bývali vždy omazané a obielené, najmä v dobe výzdoba domov miestnych slávností, ako boli dožinky, hody, vinobranie, cirkevné slávnosti, vítanie hostí a pod. Strechy týchto domov ešte donedávna zachovali, sú sedlového tvaru s tvrdou krytinou a murovaným štitom. U starších domov priečelia zdobia solárne motívy, rok postavenia, iniciálky majiteľa a miesto na plastiku ochrancu-svätca.

Koncom minulého, ale i začiatkom tohto storočia, dedenie domov prichádzalo často k dedeniu majetkov a domov z rodičov na deti, alebo aj ostatných súrodencov. Dedili sa nielen majetky, polia, vinice, ale aj domy a k nim patrícne príslušenstvá tzv. "poddomky". Tento sa skladal spravidla z domu, časti dvora, pola a lúky. Toto zdelenie v prvom rade najstarší člen z rodiny, zvyčajne mužského pohlavia, ktorého potom bolo povinnosťou doopatrovať svojich rodičov v "rodičovskom dome". Stávali sa však prípady, že i za takýchto stavovských zastaralých zákonov prišlo k naštreniu rodinných vstahov, niekedy sa tomu nechceli podrobniť ostatní rodinní príslušníci

lebo každý chcel bývať na "svojom", čoho bolo výsledkom, že miesto do šírky stavby domu sa robili prísavby do dĺžky, takže v mnohých prípadoch i doteraz býva na takomto dome aj 5 až 6 rodín, i keď už dávno nie sú pokrvne spriahnutí, čo je ešte stále starý hriech z nešvárov ich predkov /54/.

x

V závere tohto storočia, ale aj pred ním, je nutné poukázať aj na jednu už zabudnutú formu spoločenského vychovávania mládeže v obci, ktorá bola veľmi vážená, osvedčená a telila sa veľkej pozornosti zo strany miestneho obyvateľstva. Bola to funkcia tzv. "stárkov", ich počet nebol presne ustálený, vie sa len to, že to boli starší vážení občania, ktorí boli vedno volení s richtárom obce na svoje 3-4 ročné voľné obdobie. Ich funkcia oproti tzv. "hodnacom" bola bezplatná. Tito stárkovia mali vo svojej funkcií starost o výchovu mládeže premietnutú asi v týchto bococh:

- dbať, aby bola zabezpečená výchova mladých ľudí, najmä detí a to mužského pohlavia do 18 roku,
- aby sa mládež do tohto veku netúlala po nočiach po dedine a neprevádzala také veci, ktoré by ohrozovali jek súkromný, tak verejný majetok obce,
- aby takáto mládež do 18 rokov nenavštievovala hostince a nehrala tam karty a iné hazardné hry,
- aby sa nezúčastňovala tančených zábav, svadobného veselia, kde by dali príčinu k pohoršeniu sa starých ľudí.

Tito stárkovia mali právo použiť proti previnilcom aj osobné tresty, čo podľa pamätníkov náležite využívali, dali to neraz im cítiť bakuľou Šarvancom, ktorí su nevtrnali do svojej koži, alebo keď sa pozabudli po ohlášenej nočnej hodine v hostinci alebo inde.

obecní
"stárkovia"

povinnosti
stárkov

tresty previnilcom

Vari najväčšia vážnosť stárkov spočívala vo vedení evidencii mladých chlapcov a dievčat, ktorým hovorili "nekrštence". Boli to mladíci do 18 rokov, ako aj dievčatá, ktorí každým rokom na základe pripraveného zoznamu boli pozývaní stárkami na fašiangové zábavy, kde rok čo rok boli tito mladenci a dievčatá pasovaní do "mládeneckého stavu" za širokej účasti verejnosti.

"nekrštence"
mládencov a
dievčat v obci

Samotná príprava na tieto fašiangové zábavy potvrdzovala dôležitosť tohto aktu, lebo už týždeň pre začiatím zábav chodili "nekrštence"-mládenčí vedno s ostatnými staršími slobodnými mládencami po dedine v skorších večerných hodinách so spevom na návštevy slobodným dievkám, ktoré v skupinkách pripravovali ružičky a mašličky pre tých "svojich" na fašiangové zábavy.

príprava na fa-
šiangové zábavy

Počas samotných fašiangových zábav, ktoré trvali nepretržite od soboty do utorka polnočnej hodiny, už v prvý deň zábav sa ozýval spev mládencov po dedine. Mládež chodila perpazuch po dedine od domu do domu, spievajúc spoločne veselé piesne, prijímalí od domáčich občerstvenie, potužovali sa pritom vínom a dievčatá im na to pripínali na klop kabátu už predtým zhodené ružičky a mašličky.

Až po obídení celej obce sa dostavili starší mládenčí aj s "nekrštencami" na miesto konania zábavy, kde ich už očakávali stárkovi, ale aj dievčence a celé osadenstvo obce. Najprv začala veselo zábava a až uznal najstarší stárek za vhodné, prerušil zábavu a požiadal kapelníka muziky o zahranie "tuša" a potom sa prikročilo k "pasovaniu" nekrštenčov do mládeneckého stavu. Vyvolaní podľa zoznamu skladali k nohám stárkom čašu vína, alebo "polt" slaniny a podaktori pári grošov. Tieto dary však šli výlučne pre hudníkov, aby títo za túto odmenu vyhrali počas fašiangových zábav.

pasovanie
"nekrštencov"

Pri tejto promocii nezaseudol všdy jeden zo stárkov okrem iného pripomenúť novým mládencom, že už si môžu nájsť aj cestu do hostince, svadby, kde v miernej societlivosti im je dovolené už aj vypíť, posedieť si so ženáčmi a sem tam možno aj zahráť s nimi karty bez hazardu.

Tento akt prijímania na Žiangových zábavách "nekrštencov" mal veľký význam pre ďalšie hmotné a finančné zabezpečovanie hudobníkov po celý rok. Muzikanti totiž po prijatí mládencov do ich nového stavu od nich obdržali na celý rok "štvrťku" obilia /asi 14 kg/, ktorý dievčatá pluciili v hotovości šestákom. Preto tieto zábavy sa tešili veľkej obľube nielen medzi mladými, ale aj medzi rodičmi. Lebo tu sa najviacej dávali páry dohromady, vďaka matke, alebo otec by nechcel dostať svoju dcéru pod čepiec, alebo nedostat do rodiny súčeho gazdu?

Na druhej strane boli muzikanti zaviazani mládencom odohrať každú druhú nedelu tančnú zábavu až do operačiek u toho mládenca, alebo dievčiny, kde im poskytnú izbu vo svojom dome /55/.

povinnosti voči muzikantom zo strany nekrštencov

povinnosti voči mládencom od muzikantov

x

Vajnory, ako bolo už spomínané v tomto storočí majú dobré spojenie jak cestujmi spojami, tak železnicou zo všetkých strán, preto získavajú koncom tohto storočia väčší hospodársky a spoločenský význam. Obec sa začína rozširovať, pribúdajú nielen obyvatelia, ale aj nové domy. Staré drevenice sa rúcajú, aby v rámci novej výstavby dali miesto novým domom stavaných povŕšine z tehál na kamenných a neskôršie aj na betonových základoch.

Preto si na záver tohto storočia porovnajme aj rast populácie obyvateľstva, i keď niektoré roky sú poznačené úmrťím a iným úbytkom. Tak v roku 1869 mali Vajnory 1215 duší, v roku 1880 súce len o 71 viac, t.j. 1286, ale v roku 1890 dokonca už 1544 obyvateľov.

1900 -

Na prelome tohto storočia pri súpise osôb a domov v tomto roku sa zistilo, že Vajnory majú 244 domov a 1769 obyvateľov. V mieste sa nachádza pošta, telegraf, železničná stanica. Súčasným veľkým báčom je Móric Sprinzel, ktorý tu mimo obec vlastní časť pozemkov, liehovar a kaštieľ, ktorý bol náčas aj kňažtorom a tento menovaný vlastník si ho odkúpil od mesta Bratislavu /56/.

x

...ko teda vyzerali v tom čase Vajnory podľa zás- zástavba obce tavby domov? Keď ideme podľa starého očíslovania do- mov z tohto obdobia, tak zástavba domov bola najviac položená na Hlavnej /teraz Rolnickej/ ulici po la- vej trane od Bratislavы smrom cez kaplnky sv. Jana až po kríž na Koncových, ktorý z druhej strany opačne po terajší Čiernej chodník posledným domom kováča Bednára. Potom tu bola zástavba na Novej ulici celej v okolí školy, ďalej Sprinzlov majer a okolie želez- ničnej stanice s pripojenými strážnymi domkami, ktoré obývali pracovníci železnice.

x

Dokazujú to majitelia domov podľa čísel tak ako je uvádzané zástavbou v týchto smeroch. Prie- očíslovania domov vydržalo takmer 50 rokov:

majitelia domov podľa čísel vo Vajnoroch

- číslo domu 1- Fašung Michal a Krištofič Fi- lip, 2- Krištofič Ján, 3- Turenič Jozef a Múčka Mar- tin, 4- Fekete Ján a Jozef, 5- Žiška Juraj, 6- Bareč- ková Mária a Zeman Michal, 7- Múčka Karol, 8- Hlavatý Ján, 9- Zeman Michal, 10- Hubáček Tomáš, 11- Vitáloš Martin, 12- Vitáloš Štefan, 13- Zeman Štefan, 14- Vi- táloš Martin, Jozef, 15- Srna Jozef, 16- Nádaždy Ján, 17- Múčka Štefan, 18- Zeman Ján, 19- Žiška Štefan, 20- Fekete Pavol, 21- Fekete Ján, 22- Brúder Martin, 23- Krištofič Michal, 24- Vlček Tomáš, 25- Fašung František, 26- Zeman Ján, 27- Zeman Jozef, 28- Brúder

Štefan, 29- Zeman Ján, 30- Fašung Ján, 31- Brúder Štefan, 32- Žiška Ján, 33- Belaj Matej, 34- obecný dom, 35- Belaj Ján, 36- Krištofič Ján, 37- Vitáloš Ján, 38- Zeman Michal, 39- Hlavatý Štefan, 40- Matula Pavol, 41- Belaj Juraj, 42- Vlašič Pavol a Jozef, 43- Fekete Ondraš, 44- Matula Michal, 45- Matula Štefan a Grebeči Štefan, 46- Zeman František, 47- Krištofič Štefan, 48- Krištofič Jozef, 49- Belzár Pavol, 50- Darovec Jozef, 51- Kulmár Ján, 52- Belaj Ján a Tomáš, 53- Jajcaj Florián a Antalic Tomáš, 54- Fekete Filip a Nádaždy Štefan, 55- Panák František, 56- Stach Štefan /hostinec/, 57- Belaj Jozef, 58- Hlavatý Michal, 59- Sarka Peter, 60- Janderla Ján, 61- Vitáloš Ján, 62- Belaj Lorenz, 63- Zeman František, 64- Zeman Ján, 65- Čík Štefan a Zeman Štefan, 66- Jaslovský Ján a Fašung Juraj, 67- Fekete Ignáč, 68- Nádaždy Ján a Vlček Jozef, 69- Gažo Martin, 70- Šandor Pavol, 71- Srna Jakub, 72- Zemán Ján a Hlavatý Matej, 73- Belaj Ján, 74- Brúder Ján, 75- Jaslovský Pavol, 76- Jajcová Dora, 77- Pilný Jozef, 78, 79- Nádaždy Filip a Ján, 80- Zeman Ján, 81- Svitnič František, 82- Benčíč Ján, 83- Polák Martin, 84- Zeman František, 85- Rybár Tomáš a Fašung Matej, 86- Zeman Ján, 87- Vitáloš Ján, 88- Jánošík Jozef, 89- Zeman Štefan, 90- Fašung Štefan, 91- Fašung Tomáš, 92- Darovec Štefan /neskoršie pestierňa/, 93- Škvorec Pavol, 94- Bednár Michal, 95- Takáč Pavol, 96- Čík Jozef, 97- Kudrnač Florian a Hržič Martin, 98- Srna Filip, 99- Pilný Štefan, 100- Fašung Jozef, 101- Janderla Jakub, 102- Takáč František, 103- Vitáloš Ján, 104- Fekete Martin, 105- Brúder Štefan, 106- Zeman Tomáš, 107- Brúder Ján, 108- Benčíč Filip, 109- Zeman Lukáč, 110- Panák Ján, 111- Nádaždy Štefan, 112- Benčíč Ján, 113- Fekete Matej, 114 a 115- Krištofič Štefan, 116- Krištofič Ján, 117- Jaslovský Ján a Ježo Michal, 118- Jurkovič Ján, 119- Hlavatý Ján, 120- Srna Ján, 121- Vlašič Štefan, 122- Bednár Ján, 123- Zeman Jozef a Pavol, 124- Brúder Matej, 125- Zeman František, Tomáš,

- 126- Nádaždy Filip a Fašung Michal, 127- Zeman Jozef,
128- Zeman Jozef, 129- Grebeči Martin, 130- Grebeči
Ján, 131- Bajbár Štefan, 132- Fekete Štefan, 133-
Nádaždy Loronz, 134- Nádaždy Ján, 135- Fekete František,
136- Fekete Ján a Fašung Štefan, 137- Zeman
František a Fašung František, 138- Panák Ján, 139-
Brúder Ján, 140- Zeman Štefan a Pavel, Belaj Štefan,
141- Srna Ján, 142- Belaj Štefan, 143- Panák Ján,
144- Belaj Ján a František, 145- Tesár Ignác, 146-
Zeman Ján, 147- Žiška Jozef a Prentišek, 148- Hlavatý
Martin, 149- Hlavatý Štefan, 150- Orth Ján,
151- Leška Jozef, 152- Fekete Michal, 153- Vlček Ján,
155- Srna Martin, 156- Nádaždy Matej, 157- Antalic
Ján, 158- Nádaždy Pavol a Krištofič Pavol, 159- Ma-
žárek Ján, 160- Bajbár Matej, 161- Polák Jozef, 162-
Zeman Martin a Žišku Štefan, 163- Fašung Jozef, 164-
Nádaždy Pavol, 165- Panák František, 166- Zeman Jozef,
167- Zeman Jozef a Šteran, 168- Janderla Michal a
Slezák Michal, 169- Zeman Matej, 170- Čík Ján a Jaj-
cay Ján, 170- Múčka Michal, 171- Fekete Jozef, 172-
Grebeči Ján, 173- Barečka Martin a Múčka Štefan, 174-
Fekete Ján, 175- Brúder Štefan, 176- Zeman Štefan,
177- Antalic Michal, 179- Vlček Pavol, 180- Šandor
Filip, 181- Leška Martin, 182- Nádaždy Jozef, 183 a
184- Nádaždy Ján a Fašung Ján, 185- Polák Štefan, 186-
Glonec Filip, 187- Benčič Martin, 188- Panák Matej, 189-
Glonec Matej, 190- Benčič Martin, 191- Múčka Matej,
Brúder Ján a Zeman Martin, 192- Zeman Ján, 193- Bednár
František, 194- začiatok Novej ulice, Panák František,
195- Fekete Ján, 196- Sobolič Ján, 197- Axamit Ján, 198-
Bednár Ján, 199- Panák František, 200- Takáč Pavol a Jo-
zef, 201- Antalic Ján, 202- škola, 203- Krištofič Martin,
204- Fekete Michal a Zeman Martin, 205- Zeman Martin a
František, 206- Zeman Ján, 207- Vitáloš Ján, 208- Zeman
Matej, 209- Nádaždy Ignác, 210- Zeman Ján, 211- Benčič
Štefan, 212- Zeman František, 213- Krištofič Štefan a
Zeman Matej, 214- Zeman Štefan a Lopoš Ján, 215- Zeman
Matej, 216- Grebeči Tomáš a Darovec Martin, 217 -

Grebeči Lukáč, 218- Slezák
Michal, 219- Takáč Josef a
Ján, 220- fara, 221- Fašung
Štefan, 222- Žeman Martin,
223- Sprinzelov majer, 224-
od kríža na Koncových Brúder Šte-
fan a Tomáš, 225- Žiška František,
226- Múčka Matej, 227- Fekete Juraj
/Nemecká dolina/, 228- Múčka Matej, 229-
Takáč Ladislav, 230- Antalík Josef, 231-
Novák Severín /pri mlyne/, 232 až 233-
budova železničnej stanice, 234- Gašo Jozef,
235- kostol, 236- Antalík František, 237 až
242- strážne domčeky Železnice, 243- Nováková
Matilda, 244- Brúder Martin- koniec obce oproti
kríža na Koncových.

X

Postupne po Prvej svetovej vojne sa započalo
s výstavbou v Uhliškách, na Koncových a na Šutách.

- o -

1 9 0 5 -

Na fašiangové dni prichádza do Vajnor za farár Ferdiš
farára r. r. i. s. z., bez ktorej osobnosti Ju r i g a
by si stari vajnorčania nevedeli historiu obce ani
predstaviť. Preto nezaškodi sa oboznámiť z jeho pô-
sobením v obci, ale aj jeho politickou kariérou v tej
dobe keď brojil v Uhorskom sneme ako poslanec za
práva utláčaných národov v Uhorsku.

Ferdiš Juriga sa narodil 12. októbra 1874 v Gbe-
loch okres Skalica, zomrel 23. novembra 1950 a je po-
chovaný v Kralovej Vsi v Bratislave. Pôsobil vyše
13 rokov vo Vajnoroch, kde veľmi pomohol za svojho
účinkovania ako farár na rozvoji národného cítenia,
i keď ako osobná rozpornosť sa prejavila v jeho nes-
koršej politickej činnosti.

Podľa pamätníkov počas pobytu vo Vajnoroch sa usmerňoval na správne a účelné hospodárenie rodín, výchovu detí, sledoval ich každodený život a dbal na rozvíjanie tradičných umelcovských schopností malieb a výšiviek miestneho ľudu. Zavádzal a kontroloval hygienické návyky školských detí a dospelých, zaujímal sa aj o spôsob výživy obyvateľov všetkých vrstiev. Súťažami podnecoval tvorbu okrasných záhradok, propagoval zeleninárstvo ako intenzívny spôsob využitia pôdy a možnosti zvýšenia prosperity domácností odpredajom zeleniny v meste. Brojil proti kúpaným ozdobám v oblečení, ktoré vytláčali tradičné výšivky a čipky.

x

Ihneď po usadení sa v obci, keď aj získal na popularite, začal sa zaoberať aj sociálnou zaostatou vajnorčanov. Sám bol presvedčený, že neduh pitia páleného chlapmi nie je v poriadku a že potom z nich nie je možné nič poriadneho "vykresať". Založil preto v obci spolok striežlivosti, kde bolo v stanovách povolené vypíť za jeden deň liter vína, alebo dve pivá - ale pálené ťiadne.

spolok
striežlivosti

x

Naostatok oživil vo Vajnoroch takmer vymierajúce krásné vajnorské malovky a výšivky. Sám dával detom v škole za dobré učenie, ako aj pri koleách farby, tužky, kresliaci papier na kreslenie a hodbáv na vyšívanie. Deti za to na oplátku sa začínali už od mladi učiť od starých materí tajomstvám malieb a výšiviek.

oživenie malieb
a výšiviek

x

Na politickú arénu vystúpil Ferdiš Juriga prvý politické reči krát 27. augusta tohto roka, keď v Bratislave pred vyše štyritisíc slovenskými robotníkmi a rolníkmi prešadzoval volebné právo a národnostnú otázku, ktorá tak tlačila práve slovenský národ. Takéto podobné

zberomaždenia sa konali aj na Záhorí, kde tiež Juriga využíval znalosť svojho rodného prostredia a plne použil svoj rečnícky talent. S podobnou tematikou vystúpil aj ako hlavný rečník 31. októbra v Ružomberku.

- o -

1906 -

Ked sa konali v apríli volby do Uhorského snemu, z 18 kandidátov za Slovensko bol znova zvolený za poslanca Ferdiš Juriga za mesto Stupavu. Ako neskôršie udalosti dokazujú, vcrú to nemal v tomto sneme ľahké, kde si častokrát svojim temperamentom neodpustil kritizovať súčasnú politiku. Lebo vždy sa zameral v prvom rade na presadzovanie práv Slovákov v Uhorsku a že boli ze tieto jeho výroky aj tresty, svedčí o tom rozhodnutie bratislavskej poroty zo dňa 16. decembra, ktorá ho odsúdila na dva roky väzenia aj s pokutou 1.200 K do neslávneho Vacova a to len za články "Ohrňme si rukávy", a "Faraoniti a herodianí" v Ľudových novinách.

- o -

1908 -

Týmto rokom sa končí éra druhého kapelníka dychovej hudby vo Vajnoroch Martina Krištofiča, pod ktorého vedením dychovka dosahovala pozoruhodné výsledky nielen doma, ale aj na okolí, dokonca aj v zahraničí. Treba spomenúť najprv rok 1904, keď dychová hudba z Vajnor vyhrala na Rožnickej výstave v Petržalke a v tomto roku až aj na tradičných trojdňových fašiangových zábavách vo Viedni - v meste slávnych valčíkov. Ďalej vyhrala kapela na Druhej strane Dunaja v slovensko-chorvátskych obciach /Beroňa, Bezoňa, Ráb, Rajka/.

koniec ka-
pelníctva
Martina
Krištofiča

Na konci kapelníctva mal Martin Krištofič jeho kapelu v tomto obsadení:

Kapelník- Martin Krištofič, zároveň krídlovák
krídlovky- Štefan Krištofič, Josef Zeman, Štefan Belaj, členovia
Michal Benčič, Ján Fekete, Jozef Krištofič, Martin
Brúder
členovia
dychovej hudby
do r.1908

Klarinety- Michal Slezák, Pavol Takáč, Ján Belaj,
Tomáš Grebeči, Štefan Krištofič č.2 a Štefan Kriš-
tofič č.213, Ján Stacho, Štefan Benčič, Ján Slezák,
Ján Fekete

basovky- Jozef Takáč, František Orth, Ján Matula

trúbky- Martin Nádaždy, Štefan Benčič, Štefan Vítá-
loš, Tomáš Brúder, Ján Darovec

bas- František Tichý

bubon- Matej Krištofič.

x

Po jeho bohatej kapelnickej činnosti preberá tretí kapelník
po ňom žezlo v poradí tretí kapelník Ján Matula, Ján Matula
všestranný hudobník, neskôršie preslávený pod me-
nom "Dedko Matula".

Ján Matula sa narodil v roku 1872 a zomrel vo
V jnoroč ako 76 ročný, keď takmer do konca svojho
života hral na dychové nástroje. Sám začínať ako 8
ročný pod vedením svojho učiteľa Václava Kubíštu
najprv na husle, neskôršie aj na dychové nástroje.
Jeho najobľúbenejší nástroj bola "basovka", potom
aj eufónium a trombón. Sám mal početnú rodinu, vy-
choval deväť detí, z ktorých jeden zo synov Metod
začal hrať v hudebnej už ako 11 ročný na malý bubon.

x

Pri jeho nástupe do kapelníctva zanechali odchod z kapely
aktívnu činnosť títo starší hudobníci z kapely: starších hudob-
níkov
Štefan Krištofič č.2, Ján Benčič, Jozef Krištofič,
Ján Belaj, Ján Stacho, Štefan Benčič, Ján Slezák, Ján
Fekete, František Orth a Martin Nádaždy. Preto jeho
snahou bolo, aby miesto nich prišli mladí, alebo aj
starší pritom zreli muzikanti. Sú to Ján Grebeči r.
1890 a Ján Zeman r.1890.

Aj táto dychovka mala počiatočné problémy ako ich predchodcovia a v ich šlapajach pokračuje aj vyhľávaním vo "svojom" rajone. Popri tom sa v roku 1908 a 1910 zúčastňujú hraní na miestnych cirkevných oslavách a v pútnickom mestečku v rakúskom Mariazzelli, potom tesne pred prvou vojnou zase vo Wiedni na tradičných fašiangových zábavách. Nevynechali ani zábavy na druhej strane Dunaja ako bolo spomínané u ich predchodcov.

Na blízkom okolí účinkovali na Dornkapelli /teraz Trnávka/, ďalej v Oberuferi /Prievoz/ na tanečných zábavách u "Schulza", "Pehringera", alebo "Wowyho". Ďalej sa spomíname aj obec Thebén-staroslávny slovanský Devín, kde každoročne vyhľávali na hodových zábavách.

Repertuár vajnorskej dychovky v tom čase po-
zostával z veselých poliek, ländrov, čardášov, kva-
píkov, mazuriek a "marš" pochodov. Neskoršie im do-
závali najviac notového materiálu bratia Augustín
a Rafael Krištofičovci, ktorí po narukovaní k vo-
jenskej hudbe do rumunskej Kluže popri svojich po-
vinnostiach stačili opisovať aj notový materiál
pre vajnorskú dychovú hudbu zásluhou ktorých mali
miestni muzikanti na tú dobu pomerne pestrý noto-
vý materiál.

- o -

1910 -

V druhej polovici desiatich rokov tohto sto-
ročia na tlak miestneho farára Ferdiša Jurigu na
predstavenstvo obce, väzne sa začína uvažovať o výs-
tavbe novej Školy vo Vajnoroch. Preto bola odstúpená
žiadosť na nadriadené orgány, kde predstavenstvo sa
dožaduje výstavby novej Školy s tým, že sami bezplatne
dodajú potahy na dovoz stavebného materiálu zo svo-
jich zdrojov a že pri prácach pomôžu samotní obyvatelia
obce. Na druhej strane však požadovali, aby sa v novej

výhľávanie dy-
chovky v mieste
a na okoli

obce na okolí
pôsobenia hudby

výstavba novej
školy vo Vaj-
noroch

Škole vyučovalo aj po slovensky a maďarsky len v takom rozsahu, ako je ustanovené v Školskej osnovce. Po sľuboch maticačkách s úradnými inštanciami, kde sedeli takmer do jednoho sarytí maďarskí úradníci križím okom pozorujúci sa na budúcu školu, konečne pristali na tieto kladené podmienky a dali súhlas.

II.

A tak ešte v priebehu roka dňa 12. júna za časti takmer celej obce sa na mieste terajšej starej školy kladie základná listina do základného kameňa tohto znenia:

položenie základného kamena na výstavbu školy

"Spravodlivých osvobodí vedomosť. Prameň života je poučenie. Ktorý sa vzdelajú skvet sa budú ako jasnosť nebies, a tí ktorí k spravodlivosti mnohých poúčajú budú ako hviezdy na večné časy. Na slávu Božiu, na spásu duší, na Zdar Slovákom na blahobyt pracovného ľudu, na čest Uhorskej krajiny a celého ľlovečenstva. Za času kráľovania jeho jasnosti Františka I., za pápežstva jeho svätosti Pia II., za ministra výučby Jána Zichyho, za arcibiskupa Tessayoho Claudio, za Škôldozorníctva cirkevného Ľudovíta Evyniyho, svetského Viktora Plachyho, za rychtárstva Štefana Pilného, za notárstva Ernesta Pešušického, za času Ferdiša Juriga farára Vajnorského, za Jána Fašunga kostolného otca, Pavla Miklovíča nadučiteľa, za podujimatela Maurica Sp., poč ve Šemí Karola Mihira - za patronátu Františka Sprinzla je tento základný kameň dňa 12.6.1910 uložený. - pod Školou, ktorú horlivou obetivostou svojho potu, na svoje útraty dala vystaviť postivá obec Vajnorská aby dieťky vychované boli v pobožnosti kresťansko-katolíckej a národnosti slovenskej.

Za Zdar Nám a Našim ďeton. Požehnanie Božie a Naše Rodičovské, Kanba ale tým, ktorým by malo napadnúť marušiť dneska a práva pre ktoré sme sa k tejto obeti odhodlali.

Budiž Budovcou Slova, Slova zákona, Vlasti, Slova lásky,

slova kázne,slová bázne,slová osvety a slova chlčobodárneho.Z jakého potu je telo školy,taký duch mench veje na veky vekov.-"

Podpisy: Ferdiš Juriga, Štefan Pilný r.1848 ako Školská stolica
richtár,Ján Benčič r.1861,Michal Benčič r.1855,
Štefan Brúder r.1867,Ján Fašung r.1886,Josef Fe-
kete r.1877,Matej Hlavatý r.1866,Filip Kričtofič
r.1862,Štefan Kričtofič r.1880,Martin Leška r.
1869,Martin Nádaždy r.1870,Matej Orth r.1876,
Štefan Polák r.1863,Josef Polák r.1870,Tomáš So-
bolič r.1873,Filip Srna r.1878,Ján Zeman r.1862,
Ján Zeman r.1868,Josef Zeman r.1862,Štefan Zeman
r.1861- ako členovia školskej stolice /57/.

- o -

1 9 1 4 -

Ošial vystahovaletstva,ktorý zachvátil takmer celú Európu,najmä chudobné slovenské kraje,postihol aj Vajnory,i keď len v malom rozzahu.Za prácou do Ameriky odchádzali agentmi získaní mladší ľudia z chudobnejších rodín,aby na základe sľubov s rôznymi kontraktov zarobili peniaze,ktorých sa im doma nedostávalo.Tak spočiatku storčia,ako aj v ďalekom období postupne odchádzajú z Vajnor tito prví vystahovalci do Ameriky: Antalic Matej r. 1874, Fašung Štefan r.1870, Hržič Štefan r.1877 a Jaslovský Michal r.1890.

vystahovalectvo
vajnorských
obyvateľov

Všetci sú však postupne vracali späť,niektorí s viacej,iní s menej nahodenými peniazmi,ale bohatými skúsenosťami z cudzeho sveta s tým,že všeade dobre,ale doma najlepšie.Niektoří si potom zařobené prostriedky dali do výstavby domov,alebo nákupili pozemky.

X

V septembri,hned po začatí vojny,Ferdiš Juriga reč Jurigu
nastolil otázku v Uhorskom sneme ako poslanec,kde vo v sneme
svojom príspevku žiada,aby "vzhľadom na hrdinstvo"

vojakov bratislavského a košického zboru, určila sa v ich oblasti slovenčina ako vyučovací jazyk v každej židovej a strednej škole a to za zásluhy na bojiiskách. Ďalej žiadal, aby okamžite urobili opatrenia na podporu rodín vojakov, aby sa zabezpečilo obrobenie polí a zaviedli kuchyne pre hladujúcich. Na ostatok sám podal návrh, aby mali možnosť hlasovať pri voľbách do rôznych orgánov aj vojací a ženy. Samotného Jurigu pri tomto projeve šovinistickí poslanci kričali už len pri tej príležitosti, keď sa pokúsil po slovensky čítať list vojakov z frontu o požiadavke zavedenia slovenčiny do našich stredných škôl.

- o -

1916 -

Ochotnícke divadlo vo Vajnoroch má svoju bohatú svojskú dlhoročnú tradíciu. Lebo divadelníctvo sa spomína v obci ešte koncom minulého storočia, ďalej sa uvádza v istom pramene Archívu mesta Bratislavu aj zachytené z dennej tlači predstavenie divadla vo Vajnoroch v roku 1901, avšak počiatky organizovaného divadelníctva podľa pamätníkov sa datujú týmto rokom.

počiatky organizovaného divadelníctva

V tomto vojniovom období a v tomto roku sa kona-
lo vo Vajnoroch divadelné predstavenie v prevedení
miestnych "terciárov", ktoré predviedli cirkevnú hru
"Joram" a o krátky čas na tomto poli sa zača i pre-
javovať mladí študenti.

- o -

1918 -

Poslednú reč v Uhorskom sneme ako poslanec pred-
miesca Ferdiš Juriga desať dní pred vyhlásením samos-
teneosti ČSR dňa 10. októbra, kde žiadal sebaurčenie a
právo nielen pre Slovákov, ale aj pre Srbov, Chorvátov,
Rusínov, ďalej aj pre ostatné národy Uhorska, či je to
národ nemecký, maďarský, rumunský, židovský a "aby upus-
tias a zabudnúť na minulosť, na základe svojej vlastnej

posledná reč
Jurigu v Uhors-
kom sneme

vôle a bratskej jeden popri druhom mohli mažívať.
Toto sebaurčenie práva žiadame pre všetky národy,
ktorá jednu spoločnú reč v jednom národ spúja".

Ďalej vyhlásil vo svojej reči, že na budúcej
mierovej konferencii má právo zastupovať Slovákov
jedine Slovenskú národná rada a odmietol akékolvek
právo Uhorskému snemu hovorit a čokolvek podnikat
v mene Slovenského národa.

Jeho reč bola prerušovaná hrozným pobúrením
a kriku poslancov, pochopiteľne maďarskej národ-
nosti volaním "Von s ním", "Zrazit ho", "Gasember",
"Povraz mu" a pod. /58/.

A keď odchádzal koncom roka Juriga z Vajnor,
boli mu povídační za jeho účinkovanie v obci, lebo
im vstiepli cit hrudostí k národnosti a k láske ľu-
dovému umeniu....

X

Po skončení prvej svetovej vojny vracajú sa majetková
aj obyvatelia Vajnor do mierového života. Avšak tú- differenciácia
žobne očakávaný vznik Československej republiky ne- po vojne v obci
priniesol pre miestne obyvateľstvo podstatné zmeny.
Prehíbila sa však majetková differenciácia na tzv.
bohatších rolníkov gazdov, stredných gazdov, kym za
kratší koniec žial tiahala v obci skupina bezzemkov
a časť robotníckej triedy. Hlavne chudobnejší museli
vtedy chodiť pracovať do fabrík v meste ako Dynamit
Nobel, Tabakova továreň a inde.

Do správy obce sa doostávajú bohatší rolníci,
ktorí držali všetky vedúce funkcie v obci nielen
v zastupiteľstve, ale aj v politických stranach a
hospodárskych funkciách v utváraných sa družstvách
vo Vajnoroch. Tako za týchto podmienok sa vytvára
konsolidácia pomerov v mieste.

X

Pre správu obce sa volí nové predstavenstvo na čele s richtárom Jánom Benčičom r.1872 a hneď začalo riešiť otázky týkajúcej sa novej situácie na všetkých úsekoch. Tak na svojom z prvých zasadnutí konštatovali:

nové vedenie
obce

- počas vojny prišlo z obce o život na bojiskách rôznych frontoch 36 obyvateľov vojakov, po väčšine mladých vo veku 18-25 rokov slobodných, ale aj senatjich,

prvé zasadnutia
predstavenstva
vo Vajnoroch

- v katastri obce sú nachádza 1.821 hektárov pozemkov, z toho patrilo 1.523 obyvateľom obce a 298 velkostatkárovi Sprinzlovi z majera,

- obec má v tomto čase počet obyvateľov 1.863 ktorý stav je upresnený od posledného sčítania,

- navrhuje sa aj prvy povojnový rozpočet finančných prostriedkov na budúci rok tak, že má byť na nákladoch vynaložených 45.528 K a z tejto sumy má byť vyčlenené na školu a osvetu 20.700 K.

x

Ako prvá po vojne sa oživuje dychová hudba, ktorá oživuje svoju činnosť. Z hudobníkov na vojne neboli nik zabité a ani zranení, nevrátil sa jedine krídlovák Matej Brúder, ktorý sa v ruskom zajati oženil a založil si tam aj rodinu. Medzitým sa vzdali aktívnej činnosti v hudbe Michal Slezák, Pavol Taktáč a Tomáš Grebeči, takže dychovka začínala povojnové pôsobenie v tomto skromnom obsadení:

oživenie dy-
chovej hudby
po vojne

kapelník- Janko Matula, zároveň baskrídlovák
krídlovky- Martin Krištofič, Jozef Žeman, Štefan Be-
laj, Ján Fekete

klarinety- Štefan Krištofič, Ján Grebeči

baskrídlovky- Jozef Takáč, Ján Žeman

trúbky- Štefan Benčič, Štefan Vitáloš, Ján Darovec

bas- Ján Benčič

bubny- František Tichý, Matej Krištofič

1919 -

I keď bola vyhlásené prvá Československá republika v predchádzajúcom roku 28. októbra 1918, preto sa dosvedčíme z úradnej korešpondencie na miestnych, ako aj mestských úraoch v Bratislave, že názov obce ešte v tomto roku do februára znel v maďarčine ako Poszony- Szőllős, po februári až do júna už ako "Prešporské Vinohrady" a začiatkom júla 1919 dostávajú terajší názov Vajnory.

X

Obec Vajnory j z blízkym okolím boli už v tejto dobe obklopené rovnými pasienkami a tak nečudo, že sa tu v marci zriaďuje prvé polné letisko naprv pre vojenské lietadlá, neskôr aj pre dopravné, ktoré v dejinách Vajnor neskôr zohráva význačnú úlohu. V priestoroch vyhliadnutej plochy sa začínajú stavat hned j hangáre a škola pre prvých polných pilotov.

X

Štvrtý máj roku bol pekný, slnečný a miernym vetrom. N novovybudovanom vajnorskom letisku sa tiesnilo mnoho ľudí, mládeže v krejoch, ba aj obyvateľstva zo širokého okolia bolo viac. Obdaleč na tráve bolo prestrečené biele obdiľníkové plátno a tak podľa týchto dohadov sa dalo očakávať pristanie lietadla. Áno, mal pristaať na tomto mieste ako prvý minister vojny ČSR gen. Milan Rastislav Štefánik a preto húfy národa.

smrť generála
M.R.Štefánika
4. máj 1919

Je 11,30 hodín keď sa objavil nad Bratislavou

avizovaný taliansky dvojplošník "Caproni č.450" s úmyslom pristáť na vyznačenom mieste letiska. Tó už tu boli aj zástupcovia na privítanie z novovytvorennej vlády, ako aj matka generála. Všetko bolo pripravené na pristátie, na privítanie, avšak na veľké prekvapenie keď naraz lietadlo po jednom obligátnom okruhu o 11,55 hodine sa zakolísalo a začalo kolmo padáť na zem. Lietadlo miernym vetrom bolo zanesené asi 3 km od Vajnor a za Ivánkou sa zrútilo na zem. V zápäti vyšľahol dohora stíp čierneho dymu... Keď prišli prví účastníci tejto tragédii na tvár miesta, našli všetkých štyroch účastníkov letu vyhodených z horiaceho lietadla. Sám generál M.R. Štefánik ležal tvárou k zemi s úplne zohaveným obličajom asi 5 metrov od lietadla, blízo neho vysokí talianski dôstojníci, ktorí pilot lietadla bol priam rozdrtený motorom stroja.

Tak skončil život prvý minister vojny ČSR, ktorý po vojne sice videl zhora rodnú zem, ale na ňu nevstúpil zdravou nohou a ani sa neujal funkcie...

X

1919

Po tejto vojne, ako vieme, sa učilo ešte doneďavna vo väčšinou školách po maďarsky. Nie však vo Vajnoroch a práve prví šíritelia správneho slovenského jazka začínali byť mladí študenti navštievujúci vyššie školy v Bratislavе, ktorí začali najprv navštěvovať jazykový kurz na mestskom Štátnom gymnáziu, potom tento začali uvádzat do života vo svojej obci. Boli to títo študenti: Bednár Štefan r. 1904, Benčič Štefan r. 1893, Polák Rudolf r. 1902 a Zeman Filip r. 1898, ktorý sa ukázalo neskôr, že bol z hlavných iniciátorov tejto akcie. Tento kurz trval od 19. mája do 12. júla, keď medzitým sami vo vlaku 25. mája spísali dohodu, že sa budú strániť maďarských a nemeckých výrazov, ktoré boli tak často hlavne medzi študujúcou mládežou zaužívané. Táto dohoda znala doslovne takto:

Prvý študentský krúžok

"My nižej podpísaní zaväzujeme sa, že za každé užívanie cudzich slova budeme platiť 2 /dva/ haliere na dobré spisy..."

Túto dohodu aj skutočne dodržiavalí a tak za založenie knihovni krátku dobu sa objavili v novozaloženej knihovni niektoré nové slovenské knihy ako "Krátka história Slovákov" od Júliusa Bottu a od Jindřicha Wallenfelsa "Slovenská novelistika".

Študenti na svojom rokovani 28. decembra prijali jednohlasne návrh, že razítko na knihách sa má označiť pod názvom "Knižnica vajnorských študentov". V ďalšom rokovani po veľkej debatе bolo dohodnuté, že maďarské ani nemecké knihy do knižnice sa nebudú prijímať. Ďalej členkami knižnice mimo študentov sa mohli stať aj študentky. Naostatok sa určil aj mesačný poplatok členského príspevku vo výške 2 K. V závere schôdzky sa konštaovalo, že knižnica má už 82 kníh, povučiennou darovaných okrem získaných z "pokút" členmi študentského krúžku.

x

Vo Vajnoroch, kde ešte v minulom storočí sa uja- založenie la druzstevnícka myšlienka ktorá našla žíru pôdu, i Potravného druzstva tohto roku sa táto myšlienka realizuje založením miest- neho Potravného druzstva v obci. Do vedenia druzstva sa dostávajú zámožní vinohradní a rolníci na čele z ich predsedom Jánom Fekete, nar. 1878, ďalej členmi výboru boli zástupcovia z bohatších vrstiev ako Ján Orth, r. 1873, Matej Hlavatý, Martin Bednár r. 1870, Jozef Zeman r. 1885 a len jeden zástupca mladý a všestranný funkcionárov spolkov Jozef Leška r. 1895. Títo svoju počiatoknú činnosť zahájili v staručkej učupenej budove naproti terajšiemu MÚV.

1 9 2 0 -

Tesne pred týmto rokom prichádza vo Vajnoroch k výmenie učiteľského zboru, lebo po odchode Ferdisa Jurigu, ktorý jediný učil na škole po slovensky, bolo treba vymeniť starých učiteliaov vyučujúcich len po maďarsky. Tak prichádza do obce ako prvý Vojtech Horák, ktorý bol poverený aj správou školy, potom nasledujú učiteľky Pavla Merhautová a Marta Štegerová.

prílev nových
učiteľských
kádrov

x

Začiatkom školského roku sa volí aj prvá povojo- nová "školská stolica" na pomoc mladému učiteľskému kolektívu v tomto obsadení: Bednár František r.1874, Bednár Michal r.1856, Benčič Pavol r.1880, Fašung Jozef r.1893, Fekete Pavol r.1890, Fekete Štefan r.1894, Slezák Ján r.1872, Zeman Ján, Zeman Štefan r.1870 a ako zapisovateľ Vojtech Horák.

x

Na to sa pri škole začínajú vytvárať rôzne záu- mové krúžky, medzi prvými bol zriadený krúžok kresle- nia pod vedením už vtedy známej maliarky a vyšívadky Kataríny Brúderovej r.1882. Potom to bol recitačný krúžok, v ktorom neskôr vynikali recitátori ako Anna Peketová r.1912, Mária Vitálošová r.1914, Cherubína Ná- daždová r.1912 a Róbert Fašung r.1911.

vytváranie
záujmových
krúžkov pri
škole

x

Na svojej druhej schôdzke 18.januára sa členovia agilného študentského spolu okrem iného dohodli, že členom tohto krúžku môže byť študent, alebo študentka od II. triedy. Zvolili si aj pozdrav - napodiv baníckeho znenia "Zdar boh!". Na tejto schôdzke bol aj prijatý návrh na hrávanie divadelných hier, ďalej sa riešila otázka zabezpečenia kulis na tieto účely čo sa aj v krátkom čase stalo, lebo sa dovezli tieto z Bratislavы od istého p. Špačka .

činnosť štu-
dentov a ich
krúžku

x

Prvé divadelné predstavenie tohto novozalo- prvé divadelné
ženého divadelného krúžku z radov študentov sa predstavenie
konalo dňa 3.apríla, keď predviedli hru "Igmandský
klerik". Táto hra iste z cirkevným németom i pri
všetkých počiatočných nedostatkov dopadla dobre a
pre veľký úspech sa opakovala i na druhý deň.

x

Odhodenie Pomníka padlých hrdinov z prvej svedomej vojny s menami padlých vajnorských obyvateľov odhalenie Pom-
z rôznych bojísk, sa konal dňa 9.mája v dopoludňaj- níka padlých
ších hodinách. Pred širokou verejnoscou ktorá sa tu vojakov
zúčastnila, recitovali slovenské básne členovia miest-
neho študentského krúžku Fr.Fašung a Štefan Benčič.

x

Ďalšie divadelné predstavenie zo strany študentov nedalo na seba dlho čakať, lebo už 17.júla po krátkej predstavenie "Hrob kom, ale namáhavom nácviku hrá pred domácim publikom lásky"
drámu "Hrob lásky". I keď úspech vynikajúci, predsa po-
čas predstavenia sa stala technická chyba, ktorá len
len že nezapríčinila požiar, keď hned po prvom vyzá-
vihnutí opony spadla jedna vrchná lampa, ale táto na-
štastie zhasla ešte pred padnutím...

S touto divadelnou hrou napokon vystupovali na požiadanie "Bratského podporného divadelného klubu" vo sv.Jure dňa 20.júla, ďalej 1.septembra. Všimnime si však ceny vstupeniek na týchto predstaveniach:
I.miesto 100 Kč, II.miesto 76 Kč a III.miesto 56 Kč.

x

Zdalo sa, že i keď bola aktivita študentov pomereňne žiadúca, predsa sa dala cítiť klesajúca tendencia v disciplíne niektorých členov. Preto prijali základné pravidlá na spoločnú mysel, svornosti a chuti k ďalšej práci ako sa to hovorí z ich zápisnice. Hlavná zásada však vyznievala v rozširovani kultúry medzi

pokles discip-
líny v štu-
dentskom
krúžku

miestnym obyvateľstvom. Tak boli dňa 28.júla pri- Stanovy študents-
jaté tieto základné "Stanovy Študentského kružku"
ve Vajnoroch:

1. Každý člen je povinný riadne chodiť na schôdzky
2. Spolučlena na chybu upozorniť, prípadne ju na schôdzke predniesť
3. Členovia sú musia spoločne milovať ako bratia a sestry a vzájomne podporovať
4. Potajomné ohováranie spolučlena alebo hanenie našim združením podniknutej veci trestá sa vylúčením
5. Členstvo prestáva vylúčením, alebo vystúpením, keď príčinu združenie uzná za dôležitú
6. Za člena môže byť priyatý každý študent /študentka/, ktorý dovršil 14 rok svojho veku
7. Slová predsedu vežne brať a dla možnosti plniť
8. Všetci členovia sú povinní súčasťovať sa podujatí združenia /divadelná hra a pod./.

X

Učiteľský zbor za účinnej pomoci školskej výlety školskej
stolici začína organizovať výlety žiakov mimo Vaj- mládeže po Slo-
mor, ktoré mali v prvom rade vlastivedný charakter
s osvojením si krás a história Slovenska. Tak pos- venSKU
tupne navštívili Trnavu, Piešťany, Trenčín, Trenč. Zeplice, Púchov a iné miesta a mestá. Všade sa pred-
stavili vo svojich typických vajnorských krojoch rep-
rezentujúc zároveň svoj ľudový folklór.

X

Prvý propagačný futbalový zápas vo Vajnoroch sa konal 9.mája v nedelu pri príležitosti leteckého dňa na miestnom letisku. Slovenský denník zo dňa 11. mája dva dni o tomto zápase píše, že sa stretli v tomto propagačnom futbalovom zápase Letecká stotina č.6 z Vajnor, ktorá porazila I.ČsŠK I.B. v pomere 2:0. prvý propagačný futbalový zápas vo Vajnoroch

V referáte sú uvádzané, že pred početným občenstvom ktoré sa zišlo k leteckým slávnostiam, opäť latili sa letci rezerve I.ČeŠK Bratislavu za posledné porážky. Hralo sa v čulem tempu za presného rozhodovania pán Sedláčka.

- o -

1 9 2 1 -

Iniciatíva miestnych učiteľov pri tvorivej jazykovednej osvetovej práci vo Vajnoroch vychádzala aj smerom predbášky a kurzy k staršiemu obyvateľstvu u ktorých sú prejavovala čiastočná, alebo dokonca úplná negramotnosť v znalosti slovenského jazyka. Začalo sa to najprv s prednášaním dejín národa a slovenského jazyka. Prvý náukobeh bol už v tomto roku a mal až 168 účastníkov. V ich radoch sa objavili aj Šediví starci, ktorí boli vari najpozornejší poslucháči. V nastávajúcich piatich rokoch sa zriaďovali kurzy už len pre pokročilých modernejšími prostriedkami, ako dia obrazmi a podobne.

X

Náhlou smrťou duše Združenia vajnorských študentov Filipa Žemana, čiastočne upadol aj ich spolkový život v krúžkoch. Predsa sa však prebúdzajú a začínajú plnou vervou v nácviku divadelných hier. Preto aj hrajú už tomto roku v dňoch 3 a 4. apríla hru pod názvom "Križ pod lipami" od Ferka Urbánka, ktorá mala veľký úspech.

Po tomto predstavení bol podaný návrh, aby si ochotníci zadovážili vlastné kulise pre javisko, čím by odpadli starosti z ich vypožičiavaním. K vybudovaniu javiska poskytnul odborné znalosti riaditeľ letiska ing. Merhaut, ktorý zároveň navrhnul, aby si dali vymalovať portál vajnorskými ornamentami. Na

ďalšie divadelné predstavenia študentov v obci

zhotovenie kulís a maľba portálu

túto prácu sa podujala známa ľudová maliarka Kata-
rina Brúderová a Mária Feketová r.Brúderová,r.1894.
Obé spoločne tieto maľby vynikajúce zvládli.Pritom
ostatní členovia krúžku dokončili kulise,ktoré potom
taktiež obé maliarky vymalovali.

To už prebiehali v plnom prúde ďalšie skúšky na divadelnú veselohru "Už sme všetci v jednom vreci a Kamenný chodniček".Premiéra sa konala v sobotu 4. júna večer už na novom javisku,potom sa hralo aj v nedelu ako aj v pondelok v stále preplnenej miestnosti.

Osoby a obsadenie tak ako sa zachovali z programu,ktorý aj s vajnorskými ornamentami vyhotobil člen krúžku Štefan Benčič:

"Kamenný chodniček"-
Brezovský.....J.Leška
Adam,jeho syn...R.Polák
Verona,mlynárka...Nováková
Eva,jej pastorkyná..Matulová
Mišo,gazda...Benčič
Tereza,jeho žena..Jajcavá
Ondro,sluha...Št.Fašung
Juro,sluha....Fr.Fekete
Zuzka,slúžka...K.Benčičová
Betka,slúžka...K.Fašungová

"Už sú všetci v jednom vreci"
Opatrný.....J.Leška
Eva,žena.....A.Nováková
Elena,dcéra...Matulová
Umný,učiteľ...Polák
Funtík,kupec..J.Fašung
Kopýtko,obuvník.Grebeči Lábat
Fabiana.....Jajcavá
Ignác,sluha..Št.Benčič

divadelné hry
Kamenný chodniček a Už sme všetci v jednom vreci

osoby a obsadenie

x

V tomto povojnovom období sa zintenzívňuje stále spolkový život vo Vojnoroch.Jedným z ďalších bola aj novozaložená telovýchovná jednota Sokol .Jej sociálne zloženie bolo rôznorode,najviac však bolo mládeže z robotníckych rodín,remeselnických,bezsemkov,časti úradníckej intelegracie-ale takmer nik sa neprihlásil z radov rolnickej mlade

založenie
TJ Sokol

x

Telovýchovná jednota z vlastnej iniciatívy
založila v mieste medzi členmi tzv. akcie "1 Kč =
1 tehla". Boli to vlastne malé červené kupónovité
lístky s razítkom jednoty, ktoré sa predávali pri
rôznych vlastných, alebo aj verejných kultúrnych
a telovýchovných podujatií ich spolku. Z výnosov
tejto akcie si postupne zakupovali stavebný a iný
materiál a nakoniec si v rámci svoj pomoci postavili
na tú dobu pekný stánok - Sokolovňu. Tu sa potom
prevádzali pravidelné telesné svičenia na náraďach,
ďalej sa tu na cvičovali a predvádzala takmer
každý jeden mesiac iná hra. Vedenie jednoty vedelo
aj veľmi dobre organizovať spoločenské posedenia,
tanečné zábavy, večierky a telocvičné akadémie.

Táto budova ešte doteraz stojí na Šutách už
ako majetok Osvetovej besedy vo Vajnoroch s označením
pôvodného názvu na zadnom štítnom mure s tyrošovým
heslom TÚŽME SA !

x

Pri založení telovýchovnej jednoty vzniká sokolská dy-
pri nej zároveň ďalšia dychová hudba vo Vajnoroch chovka
tzv. "sokolská". Do čela tejto dychovej hudby sa pos-
tavil ambiciozny kapelník vrátvivší sa od vojenskej
hudby Rafael Krištofič r. 1891 a pod jeho
vedením sa začali učiť títo hudočníci:
kapelník - Rafael Krištofič, zároveň krídlovák
krídlovky - Vlašič Jozef r. 1892, Múčka Štefan r. 1901,
Múčka Jozef r. 1896
klarinety - Múčka Silvester r. 1899, Brúder Jozef r. 1903
baskrídlovky - Belaj Lukáš r. 1901, Fašung Štefan r. 1901,
Zeman Ján r. 1899
trúbky - Tichý Viktor r. 1903, Múčka František r. 1901,
Žiška František r. 1900
bastromba - Brúder Alojz r. 1905
basy - Valček Ignác r. 1893, Múčka Václav r. 1903
bubon - Fašung Martin r. 1896.

Táto i keď malá dychovka v počte 16 členov, mala spočiatku dostatok možnosti sa prejavíť aj v učení, tak aj pred verejnosťou najprv na miestnych telovýchovných slávnostach, neskôršie aj v Lameči a na staroslávnom Devíne. Žiaľ, nenašla podporu u miestneho obyvateľstva a preto bola akosi zaznávaná vedľa pôvodnej starej dychovej hudby.

x

Aj miestni živnostníci, majitelia rôznych licencí sa začínajú v obci organizovať tým, že si založili v tomto roku "Obchodnú remeselnícku jednotu" do ktorej vstúpili títo členovia: Jozef Fašung, Pavol Vlček, František Hrabák-hostince, Jaroslav Šnýmacher-holič, Ján Ježo, Štefan Múček-kolári, Alojz Bednár, Augustín Bednár, Alojz Čaputa, Jozef Novákováčovské remeslo a podkováčske, Štefan Benčič, Tomáš Čech, Jozef Černý, Jozef Ralbovský-krajčíri, František a Miroslav Sprinzl-liehovar, Ľudovít Matala, Milan Ježo, Pavol Ježo, Imrich Kuracina, Karol Snehortobuvníci, František Hrabák-pekárstvo, Šotníková Jozefína a Terézia Svitničová-porodné asistentky, Emil Doležal, Gustav Grof, František Zdražil-mäsiarstvo a údenárstvo, Jozef Zeman, Jozef Fekete, Agneša a Terézia Lobpreisové, Ján Takáč-obchod miešaným tovarom, Terézia Lobpreisová-trafika, Jozef Vitouš, Mária Vlčková-trhovci, Ján Kudrnáč, Stanislav Zemani-stolári, Karol Komenda-murár a zubný technik Ella Podzámsky.

založenie
Obchodnej re-
meselnickej
jednoty

x

Vajnorská dychová hudba prvý raz po vojne hrá mimo svojho "obvodu" a to hned priamo v Prahe-Vršoviciach pri príležitosti výstavy vajnorského vína. Túto výstavu organizoval vtedajší predseda Potravného družstva vo Vajnoroch Ján Fekete, ktoréj cieľom bola nielen dobrá reprezentácia svojich vín rôznych

dychovka v
Prahe vo
Vršoviciach